

HVARSKI BISKUP JURAJ DUBOKOVIĆ

Prema dokumentima iz Biskupskog i Kaptolskog arhiva u Hvaru, te objavljenj literaturi donosi se životopis zaslužnog hvarskog biskupa Jurja Dubokovića, o 150. obljetnici njegovog imenovanja. Opisuje se njegovo djelovanje na mjestu viškog pa hvarskog župnika, te njegovo biskupovanje i uloga u osnivanju Higijeničkog društva.

Ključne riječi: Juraj Duboković; Duboković, obitelj; Hvarska biskupija; Vis; Hvar

Juraj II.¹ Duboković, doktor teologije, viški župnik, zatim hvarski kanonik i natpop te konačno 47. u nizu hvarskih biskupa, svojim je djelovanjem zadužio sva mjesta u kojima je bio na službi.

Rođen je 17. ožujka 1800. g. u obitelji Nikole Dubokovića-„Nadalina“ i Katarine r. Carić u Pitvama na Hvaru.² Imao je dva brata i tri sestre. U ranoj dobi odlučio se za crkvenu službu. Prva znanja primio je od svog strica don Mate Dubokovića. Zatim je učio gramatiku kod vrbanjskog župnika don Jakova Pavičića. Kada je ovaj postao kanonik, Duboković se preselio s njim u Hvar i tamo nastavio školovanje. Retoriku i filozofiju učio je kod uglednih hvarskih kanonika dr. Nikole Zudeniga, tada generalnog vikara, i dr. Josipa Vrankovića. Njegov prvi boravak u Hvaru pada u razdoblje kada je biskupska stolica bila ispražnjena u desetogodišnjem periodu od smrti biskupa Anđela Petra Gallija 1812. do ustoličenja Ivana Skakoca 1822. godine.³

¹ Juraj I. bio je hvarski biskup u dva navrata 1412.-1420. i 1423.-1428. g., a u međuvremenu skradinski biskup - Šematizam *Hvarske biskupije*, ciklostil, Hvar, 1976., 11.

² Biografski podaci su pretežno preuzeti iz: Nicolò de Jakša, *Monsignor Giorgio Duboković. Centni biografici*, Zara Tipografia del Nazionale, 1874., 12 str. (isti je rad objavljen i u *Manuale del regno di Dalmazia pel biennio 1876-77. compilato da Luigi Maschek Consigliere imperiale*, Zara, 1876-77., 115-121 pod naslovom *Alla illustre veneranda memoria di Monsignor Giorgio Duboković...*); Sl(avko) K(ovačić), DUBOKOVIĆ, Juraj, *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 3, Zagreb, 1993., 643; Joško Kovačić, Viški župnik Duboković i oltar sv. Vicenca, *Hrvatska zora* br. 14, Vis, 1996., 7-9.

³ Andeo Petar Galli sa Krfā, r. 1763., biskup 1801.-1812. g.; Ivan III. Skakoc iz Trogira, r. 1752., biskup 1822.-1837. g.; desetogodišnje međuvlade nastupilo je ponajprije iz političkih razloga - to su godine prijelaza Dalmacije iz francuske pod drugu austrijsku upravu, a biskupijom su upravljali kaptolski vikari redom Marko Dobrošić, dr. Nikola Zudenigo i Josip Raffaelli (poznati skladatelj, bio je kaptolski vikar i po Skakočevoj smrti, generalni vikar biskupima Skakocu i Bordiniju, a navodno je bio i glavni kandidat za mjesto dubrovačkog biskupa - BAH, kut. 349, D/on/ J/uraj/ D/ulčić/, Svećenik i glasbenik Don Josip Raffaelli

Biskup Juraj Duboković

Pošto je s uspjehom završio školovanje u Hvaru, Duboković je 1821. otišao na padovansko sveučilište, studij teologije. U Padovi ga je 4. travnja 1825. za svećenika zareadio Carlo Pio Ravasi, biskup Adrije. Na mladoj misi mu je asistirao konventualac o. Angelo Bigoni, njegov prijatelj, u to vrijeme vrlo utjecajan svećenik u Italiji.⁴ Do 1827. Duboković je

Oltar i srebrni relikvijar-popsrje (desno) sv. Prošpera

završio sve ispite, a 1828. postigao je znanstveni stupanj doktora teologije. Iste mu je godine u Padovi objavljena prva knjiga *Theses ex theologis disciplinis*.

Kada se vratio u domovinu, bila mu je ponuđena katedra na zadarskoj bogosloviji, no on ju je odbio i radije se prihvatio dušobrižništva. Kratko je pomagao župniku rodnog mjesta, a zatim mu je biskup Ivan Skakoc 1829. g. povjerio Vis, tada najveću župu u Biskupiji. Odmah po dolasku dao je popisati inventar župe, a isto je učinio i na svom odlasku 1842. godine. Ravnatelj viške škole postao je 1830., a otočki dekan 1832. godine. Dao je sagraditi novu župnu kuću te obnoviti niz crkava i višku ubožnicu. U župnoj crkvi dao je sagraditi oltar sv. Vicenca. Dosta je radova sam i financirao. Mnoge posjede župnog nadarja i Javne dobrotvornosti, kojoj je bio na čelu, vraćao je izvornim vlasnicima. Umjesto starih viških bratovština, koje je ukinula francuska uprava, predložio je 1836. g. pravilnik novoj bratovštini Presvetog Sakramenta i Čistilišta. Kao viški župnik-dekan bio je imenovan i prosinodalnim egzaminatorom.⁵

Godine 1842. promaknut je na položaj kanonika-teologa te se preselio u Hvar. Već 1844. postaje hvarski natpop-župnik, 1847. kaptolski prepozit, a 1850. generalni vikar. Godine 1849. zastupao je biskupa Bordinija na Biskupskoj konferenciji u Beču.⁶ Kao hvarski natpop napisao je katekizam na hrvatskom i talijanskom jeziku *Nauk karstjanski za biskupiu Hvarsku* tiskan u Beču 1849. godine.⁷ Napisao je i spis

/prigodom 100-godišnjice njegove smrti/; v. Daniele Farlati, *Hvarski biskupi*, Split, 2004., 213-214; Joško Kovačić, *Zapisi o crkvama u Hvaru*, ciklostil, Hvar, 1982., 285-286 (Coleti u dopunama Farlatiju bilježi Skakoca kao Ivana III., a Kovačić kao Ivana VI. - tome je razlog što Coleti ne bilježi one Ivane koji su imali po dva imena /Ivan Krstitelj Pallavicini, Ivan Toma Rovetta i Ivan Dominik Stratiko/).

⁴ Duboković je spomenut kao *Dubocovich Rev. D. Giorgio, di Padova* na listi onih koji su imali čast potpisati izdanje Bigonijeve knjige (*Il regno mistico di Gesu Cristo...*, vol. I, Padova, MDCCCXXII., 191) prije objavljivanja. O njemu v. P. Lodovico Marangoni, *Cenni storici sulla vita del reverendissimo padre maestro Angelo Bigoni ex ministro generale dei minori conventuali*, Padova, 1860.

⁵ *Schematismo della Diocesi di Lesina e Brazza*, Zara, 1841., 3.

⁶ *L'amico Cattolico*, s. II - t. II, Milano, MDCCCXLIX., 98.

⁷ *Nauk karstjanski za biskupiu Hvarsku sloxen od Jurja Dubokovića naučitelja svetog bogoslovja, pastira dusaa, i prisidnika stolne hvarske carkve*, U Beču, Iz Mechitaristove Utistionice, 1849, 116+4 str. - Prema

Oltar sv. Vincenca u crkvi Gospe od Spilica u Visu

o statističkom, gospodarskom, trgovinskom i moralnom stanju u Dalmaciji, no ovo je djelo ostalo u rukopisu.⁸ Ustanovio je u Hvaru božićnu devetnicu - novenu te osnovao zakladu za održavanje iste.

Posebne zasluge ima za uređenje kapele sv. Prošpera. Dao je postaviti kipove Vjere i Postojanosti, izraditi novu raku od bijelog kararskog mramora, rad padovanskog kipara Antonija Bresolina, te koriće

od orahova drva u kapeli. Iako su Hvarani još 1837. bili osnovali fond za uređenje ove kapele kao ispunjenje zavjeta, Duboković je većinu troškova snosio sam. Samo za raku je izdvojio oko 1000 fiorina. U tu je raku iz stare drvene, na svetkovinu sv. Prošpera, 10. svibnja 1860. bilo svečano preneseno tijelo hvarskog suzaštitnika.⁹ Godine 1863. suprotstavio se Duboković, zajedno s Općinom, inicijativi za rušenje zvonika sv. Marka koji je bio oštećen udarom groma.¹⁰ Po smrti biskupa Filipa Dominika Bordinija,¹¹ Duboković je imenovan kaptolskim vikarom.

Još je 1863. g. Sveta stolica željela imenovati Dubokovića pomoćnim biskupom jer je biskup Bordini bio devedesetogodišnjak, ali, kako bilježi Nikola Jakša, Duboković je tu čast odbio kako ne bi ogorčio zadnje dane starog biskupa. Isti pisac kaže kako je Duboković nakon smrti Bordinija razmišljao o umirovljenju i preseljenju u Zavalu. Tamo je s bratom Ivanom uz obiteljsku kuću sagradio crkvu sv. Margarite. Nju je osobno i blagoslovio 13. lipnja 1866. godine.¹²

Već je bilo prošlo 222 godine od smrti posljednjeg biskupa koji je rodom bio s područja Hvarske biskupije, Nikole Jurjevića-Zorzija,¹³ kada je papa Pio IX. dana 26. lipnja 1866. potvrdio imenovanje dr. Jurja Dubokovića hvarskim biskupom. Na tu ga

Valentinellijevoj *Bibliografia della Dalmazia e del Montenegro* (Zagabria, 1855., 175-176) Duboković je napisao i knjigu *Torre Luca ex scolis piis* (D. Georgio Dubocovich S. Theol. Doctori, nuper ab issensi parocia ad Canonici officium in Cathedrali pharensi provecto, amico suavissimo, Jadrae, ex typis Demarchianis, 1842.).

⁸ Rukopis se čuvao u Arhivu obitelji Duboković u Jelsi, koji je darovan Državnom arhivu u Splitu, usp. Kovačić, Viški župnik, 7.

⁹ Kovačić, Zapisi o crkvama, 32; *Kronika kapetana Nike Dubokovića*, Jelsa, 1998., 59.

¹⁰ Joško Kovačić, *Iz hvarske kulturne baštine*, ciklostil, Hvar, 1987., 258.

¹¹ Filip Dominik Bordini iz Skradina, r. 1775., prvo šibenski biskup pa hvarski 1839.-1865. g., *Šematizam Hvarske biskupije*, 15.

¹² *Status personalis et localis Dioecesis Pharensis inuente anno 1867*, 5; Jakša, *Monsignor Giorgio*, 7-9; *Kronika kapetana*, 71 (u uvodu *Kronike* stoji da je Biskup s sinovcem Nikom sagradio kapelu sv. Ante na Vrh, no tome proturječi sama *Kronika* koja bilježi kako je kapela sagrađena 1895. /str. 193/

¹³ Nikola IV. Zorzi je jedini biskup za kojeg se zna da je prije Dubokovića bio s otoka Hvara, također i jedini, uz Luku Papafavu, rodom iz grada Hvara. J. Kovačić prevodi prezime Zorzi kao Jurjević, v. Kovačić, *Iz hvarske*, 214.

je funkciju imenovao car Frane Josip I. dana 12. ožujka iste godine, a 12. kolovoza zaredio je Dubokovića u Zadru nadbiskup Petar Dujam Maupas uz sudjelovanje šibenskog biskupa Ivana Zafrona i pomoćnog splitskog biskupa Vincenta Cime.¹⁴

Dana 9. rujna preuzeo je svoju biskupsku stolicu. Za svoj biskupski grb uzeo je štitić podijeljen na crveno i plavo polje s ucrtanim stablom duba, na kojem stoji anđeo sa zastavom u desnoj, a palminom granom u lijevoj ruci. Na svečanim natpisima bilježio se još kao član Akademije katoličke vjere u Rimu, te s titulom asistenta papinskog prijestolja.¹⁵

Godine 1868. putovao je u Beč kako bi postigao imenovanje četiri koralna vikara, što je predviđala reforma Kaptola prema buli pape Lava XII. *Locum beati Petri* iz 1828., a što do tada još nije bilo zaživjelo u hvarskom Kaptolu. U Beču je udovoljeno njegovu zahtjevu i koralnim vikarima su imenovani Juraj Domančić, Ivan Paulović, Frane Kasandrić i Josip Grimani.¹⁶ Obavio je više vizitacija Hvarske biskupije.¹⁷

I kao biskup Duboković je nastavio s obnovom sakralnih objekata. Restaurirao je biskupski dvor i opremio ga novim namještajem.¹⁸ Za Katedralu je nabavio novu srebrninu, a o proslavi 200 godina dolaska tijela sv. Prošpera u Hvar 1871. kupio srebrno poprsje-relikvijar. Sve je ovo, kao i ranije, radio o svom trošku.¹⁹ Naravno, to mu je bilo moguće jer je pripadao u to vrijeme najbogatijoj obitelji na otoku. Posjedovali su vinograde u okolici Zavale, ali i najveću flotu brodova na otoku. Ova je obitelj kroz tri generacije načelnika - biskupov brat Ivan, Ivanovi sin Niko i unuk Jure - omogućila gospodarski i kulturni procvat Jelse.²⁰ Oporuka biskupa Dubokovića donosi popis brojnih predmeta koje je ostavio svojim nasljednicima na biskupskoj stolici.²¹

¹⁴ Vincent Cima, titularni biskup Adramitija, ranije krčki biskup, 1862. g. vizitirao je Hvarsku biskupiju, jer je biskup Bordini za to bio prestar - *Status personalis... 1867.*; Kovačić, *Zapisi o crkvama*, 130.

¹⁵ Kovačić, *Zapisi o crkvama*, 32; *Kronika kapetana*, 93.

¹⁶ Jakša, *Monsignor Giorgio*, 9-10; *Status personalis* za godine 1867. (str. 7) i 1869. (str. 7).

¹⁷ BAH, kut. 22, Duboković visitationes.

¹⁸ KAH, XXIII, 20, 1874.; Niko Duboković-Nadalini, Nekoliko pisama Nane Kasandrića svojim sinovima, *Odabrani radovi*, Split, 2001., 129; Kovačić, *Zapisi o crkvama*, 46. - O obnovi dvora postavljen je natpis u dvorištu: *Juraj Duboković, doktor teologije, hvarski i brački biskup, pobrinu se, svojim poticajem i novcem, da se ovaj biskupski dvor, neuređen i dotrajao, obnovi i preuredi u ovaj prikladniji oblik, za sebe i biskupe nasljednike, godine Gospodnje 1870. - isklesla Vicko Kovačević (preveo Joško Kovačić).*

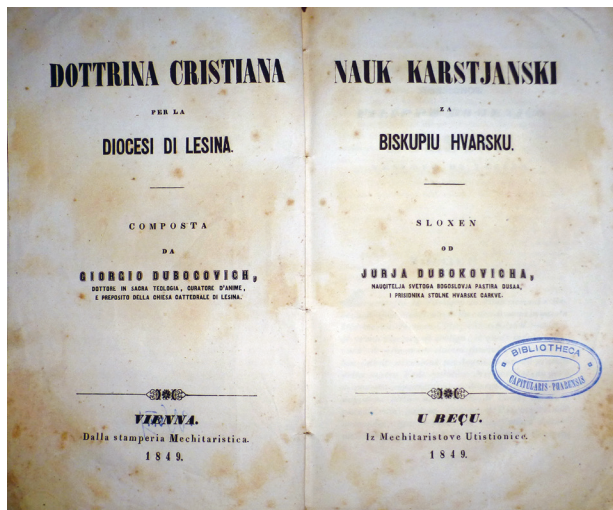
¹⁹ Jakša, *Monsignor Giorgio*, 10; Kovačić, *Zapisi o crkvama*, 32.

²⁰ Bilježi se kako je biskupov otac Nikola preselio u Jelsu kako bi mogao lakše nadgledati pomorske poslove (što je upitno jer su mu se sin Ivan i unuk Nikola rodili u Pitvama). Biskupov brat Ivan bio je dugogodišnji načelnik Jelse i praktički je spasio od propasti asanacijom luke. Na mjestu načelnika naslijedio ga je sin Niko, biskupov sinovac, jedan od vođa narodnog pokreta u Dalmaciji. Načelnik je bio 44 godine, a kao zahvalu Jelšani su mu podigli Rendičev brončani spomenik. I njega je po smrti na mjestu načelnika naslijedio sin - Jure, za kojeg je zabilježeno kako je *ostao u spomenu po izuzetnoj dobroti i čestitosti* - Kovačić, Viški župnik, 7; v. i *Kronika kapetana*, 22-23.

²¹ KAH, XXIII, 20 - Sačuvani popis sastavljen je 1. kolovoza 1873., a u njemu se navode 6 predmeta od srebra, 4 od posrebrene metala i 34 ostale crkvene opreme, među kojima i slika Bezgrešne Djevice za biskupsku kapelu, koju je u Rimu 1870. naslikao Tertulliano Giangiacomo, i slika na drvu Gospe Karmelske u sakristiji u sali biskupskog dvora. Popisan je i namještaj i potrepštine u 17 prostorija biskupskog dvora, među kojima i brojne umjetnine (među ostalim portret pape Pija IX., naslikan u Rimu 1870., u sobi susjednoj Sali */Nella camera adiacente alla Sala*, te trojice papa Dalmatinca - Kaja Salonitanskog, Ivana IV. Zadarantina i

Grb biskupa Dubokovića

Dvojezični katekizam Nauk karstjanski za biskupiju hvarsku

U Biskupskom arhivu u Hvaru sačuvale su se tri Dubokovićeve pastirske poslanice.²² Prva je nastupna i tiskana je dvojezično. Preostale dvije su na talijanskom i pisane su povodom Prvog vatikanskog sabora. Poslanica iz 1869. najavljuje Sabor i objašnjava razloge zbog kojih je sazvan. Duboković ističe poteškoće vremena, liberalne ideje protivne kršćanstvu, koje počinju već preuzimati i vlast u pojedinim državama, te ističe nadu kako će opći crkveni sabor pronaći način obrane od novih opasnosti za Crkvu.²³ Od prosinca 1869. do srpnja 1870. g. biskup Duboković je boravio u Rimu i sudjelovao u radu Sabora. Izgleda da je u pitanju nepogrešivosti pape bio protiv donošenja dogme, možda pod utjecajem đakovačkog biskupa Strossmayera, glavnog protivnika te dogme.²⁴ Ali, kao uostalom i sam Strossmayer,²⁵ u pastirskoj poslanici po povratku iz Rima objavljuje i brani ovu dogmu.

Već je spomenuto da je Duboković još kao hvarski natpop-župnik pisao djelo o stanju u Dalmaciji. U njemu je iznio i svoje prijedloge o poboljšanju toga stanja. Kasnije je upravo on imao veliku ulogu u osnivanju Higijeničkog društva, koje će grad Hvar uputiti u novi smjer razvoja. Druga austrijska uprava nije posvećivala puno pažnje ekonomskom razvoju Dalmacije, a kako je duži niz godina podbacivao urod vinove loze zbog bolesti, ali i ljetni ribolov plave ribe, Hvar je 1868. bio u vrlo lošem ekonomskom stanju. Međutim, klimatološka istraživanja austrijskih znanstvenika ukazivala su da bi Hvar mogao postati zimsko lječilište. Zato je na inicijativu dvorskog savjetnika viteza dr. Franza Ungera 15. svibnja 1868. g. utemeljeno Higijeničko društvo, čija je svrha bila da *bude pri ruci strancima u sredstvima koja su njima potrebita da si oporave zdravlje, crpeći korist iz zdravog hvarskog podneblja a napose da podignu zavode za to prikladne, kupujući i uređujući odnosne nekretnine na račun društva*²⁶.

Biskup Duboković je bio među prvima koji su poduprli ovu Ungerovu ideju, te je postao predsjednik osnivačkog odbora društva. U odboru su još bili kotarski poglavar Ivan Fortis, općinski načelnik Ivan Krstitelj Machiedo, kanonik Ivan Kačić Dimitri, biskupski kancelar Ivan Kasandrić, posjednik Šimun Desecco, javni bilježnik Belizar Vranković te poštanski činovnici Ivan Brauner i Grgur Bučić.

Siksta V. u predsoblju */Nell Anticamera/* - danas su papinski portreti u sobi iznad ulaza s Pjace u Biskupiju, te portreti cara Frane Josipa od T. Giangiacoma iz 1867. i carice Elizabete). Bilo bi zanimljivo provjeriti koliko se predmeta s ovog popisa sačuvalo. Vidi Prilog 1. - Izgleda da je knjižni fond, kao i dionice Higijeničkog društva, ostavio svojoj obitelji - www.nikodubokovic.com/obitelj.htm; Norka Machiedo-Mladinić, Studio Nike Dubokovića, *PPOH X.*, Hvar, 1997., 235.

²² *Juraj Duboković... Redovničkom Skupu i Puku Grada i Države Zdravlje i Blagoslov*, 25. 07. 1866.; *Giorgio Dubocovich... Al Venerabile Capitolo e Clero ed ai Figli Dilettissimi della Sua Diocesi Salute e Pace Sempiterna nel Signore!*, 16. 09. 1869.; *Giorgio Dubocovich... Al Venerabile Capitolo e Clero ed ai Figli Dilettissimi della Sua Diocesi Salute e Pace Sempiterna nel Signore!*, 1. 11. 1870. - BAH, kut. 45.

²³ Ova poslanica sačuvana je u rukopisu i na hrvatskom jeziku među gradom za povijest Hvara i biskupije don Kuzme Vučetića u Kaptolskom arhivu u Hvaru, XV, 14 - v. Prilog 2.

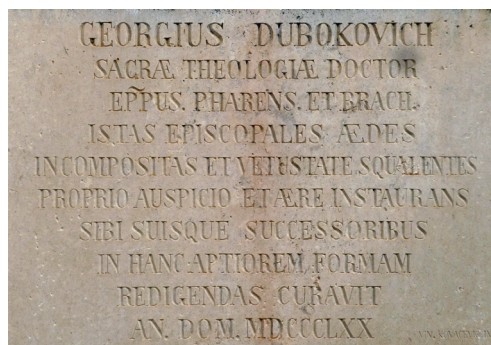
²⁴ N. Duboković-Nadalini u članku Nekoliko pisama Nane Kasandrića svojim sinovima (137, bilj. 61) o sudjelovanju biskupa Dubokovića u raspravi o nepogrešivosti pape navodi: *Znamo da nije bio pobornik ove dogme*, ali ne navodi izvor za to. Niko Duboković-Nadalini je inače unuk kapetana Nike viteza Dubokovića, odnosno praukun biskupova brata Ivana.

²⁵ V. Franjo Šanjek, *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru*, Zagreb, 1996., 415-416.

²⁶ Citat iz prvog statuta Društva prema Dino Novak, *Osnutak i život Higijeničkog društva u Hvaru*, Hvar, 1968., 6.

Pečat biskupa Dubokovića, Muzej hvarske baštine

Ploča u dvorištu biskupskog dvora

Potonji je uvelike pridonio prirodoslovnim istraživanjima koja su odigrala veliku ulogu u ostvarenju projekta društva. Biskup je s 50 dionica bio i drugi dioničar društva nakon Ungera sa 100. Među dioničarima spominju se i Javna dobrotvornost, čiji je biskup bio predsjednik, te hvarske benediktinke. Prvi sastanci Društva održavali su se u Biskupskom dvoru.

Kao prvi ovakav projekt na području Monarhije, Društvo je imalo potporu i pomoć carske obitelji, posebno carice Elizabete, a među dioničarima se nalazio i viceadmiral Wilhelm von Teghetthoff, proslavljen pobjedom u Viškom boju. U vezi s biskupom Dubokovićem treba istaknuti i da je prvi hotel Društva bio smješten u zgradi čiji je on dijelom bio vlasnik. Juraj Duboković je tako odigrao veliku ulogu u začecima turizma u Hvaru - grane privrede koja je omogućila gradu nov uzlet.²⁷

Dubokovićev pontifikat pada u vrijeme hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji, a upravo se godina njegova imenovanja biskupom - 1866. - smatra prekretnicom tog pokreta. Naime, zbog gladnih godina i teške ekonomske situacije prva nastojanja oko ovog pokreta 1848. i 1860. g. zahvatila su tek mali dio stanovništva Dalmacije, u prvom redu intelektualce. Godine 1866. Italija je, kao saveznica Pruske, objavila rat Austriji. Italija je pretrpjela poraze kod Custoze 24. lipnja te kod Visa 20. srpnja, ali je, zbog pruskih pobjeda, mirom dobila od Austrije pokrajinu Veneto. Ipak, ovim ratom su na duže vrijeme zaustavljena talijanska nastojanja na pripojenju Dalmacije, a dalmatinski Talijani su izgubili potporu Beča koju su dotad uživali. Također, Viški boj, koji se odigrao nedaleko od hvarskih Škoja, odjeknuo je u narodu kao pobjeda dalmatinskih Hrvata - koji su sačinjavali glavninu austrijske ratne mornarice - i kao takav, djelovao je na učvršćenju nacionalne svijesti. Svoje poštovanje junacima ove bitke izrazio je i biskup Duboković osobno darovavši oltarnu palu i zvona za crkvu sv. Klementa na

²⁷ O Higijeničkom društvu v. Novak, *Osnutak i život*; Duboković Nadalini, *Nekoliko pisama*, 124-126; Isti, Higijeničko društvo, *Rasprave i članci (III) i doprinosi njegovih prijatelja i saradnika. Bilješke i nekrolozi*, Hvar, 1991., 42; Marinko Petrić, *Hvarski turistički spomenar - Sentimentalno putovanje kroz turističku prošlost Hvara*, Hvar, 2001.

Mramorna stela u kapeli sv. Prošpera u hvarskoj katedrali

istoimenom otoku, te istu posvetivši na spomen bitke, o njenoj sedmoj obljetnici, 20. srpnja 1873. godine.²⁸

Ovakve okolnosti svakako su olakšale izbor Dubokovića, kao prvog otočanina nakon više od 200 godina, i to iz narodnjačke obitelji, za hvarskog biskupa. Međutim, Juraj Duboković se nije osobno uključivao u političke borbe svog vremena. O tome *Il nazionale* povodom Dubokovićeve smrti piše:

Revan i pobožan pastir, plemenite i iskrene duše, znalački je godinama vodio hvarsku i bračku dijecezu pridobivajući osjećaje čitavog klera. Član narodnjačke obitelji Duboković koja je u nacionalnom pokretu otoka Hvara stekla osobite zasluge. Mons. Juraj se nije pokazao izrod: razumio je plemenitost, veliku misao ispraviti nezasluzeni loš položaj Slavena Dalmacije, sin je naroda, voli svoj jezik i služi se s njime bez predrasuda također i o tumačenju na podesan način veličinu osnove vjere. Ako pak u ova žalosna vremena i bogoljuban strah da ne prosudi drukčije interese svoga naroda, savjetovali su mons. Dubokovića da ostane pasivan čak i u živim borbama vođenim 13 godina u našem narodnom pokretu, nitko tko pozna izvanredne prilike u kojima se Dalmacija nalazi neće mu uzeti za zlo. Povijest će pokazati smisao njemu na pohvalu, što ga ujedinjeni neprijatelji nacije i slavenskog naroda nisu uspjeli upotrijebiti kao oruđe u njihovim stvarima niti protiv narodnjačkog svećenstva. Dosada hvarska dijeceza nema svojih političkih mučenika.

²⁸ Kovačić, *Iz hvarske*, 248. O političkom stanju u Dalmaciji tih godina v. Grga Novak, *Prošlost Dalmacije*, Zagreb, 2001., 248-312; *Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i Istri*, Zbornik, Zagreb, 1969., 77-190.

Dakle, prema sudu svojih suvremenika, biskup Duboković je nesvrstavanjem na protivničku stranu pomogao narodnom pokretu. Pripisuju mu i veliku zaslugu zbog držanja vjerskih pouka na hrvatskom jeziku. Izgleda da se rado služio materinim jezikom jer mu je najvažnije djelo - katekizam za Hvarsku biskupiju - još 1849. tiskano dvojezično, a tako je objavio i svoju prvu pastirsku poslanicu.²⁹ Talijanašima, naravno, ovakav biskup nije odgovarao, pa su ga u listu *Il Dalmata* 1872. napali da zapušta svoje dužnosti, baveći se politikom na strani Hrvata - narodnjaka, a posebno su mu zamjerali što je dozvolio da biskupijski svećenik Juraj Biankini postane urednik *Narodnog Lista* u Zadru.³⁰

Juraj Duboković trošio je svoj dio obiteljskog novca, osim na obnovu i gradnju sakralnih objekata, i na pomoć siromašnima. Na nadgrobnom spomeniku u kapeli sv. Prošpera u hvarskoj katedrali između ostalog stoji: *Dok se trudio oko sjaja bogoslužja i crkava i postojano brinuo o pouci povjerenog mu stada, zgrabi ga iznenadna bolest i uz plač sviju, a osobito siromaha sveto preminu....*³¹ Iako djeluje kao uobičajena formula za nadgrobne spomenike, ovaj natpis odgovara istini. Naime, 1873. g. Dalmaciju je pogodila teška suša i uništila ljetinu, a biskup je osobno slao novčanu pomoć najteže pogođenim općinama u biskupiji. O ovom njegovom potezu izvještavale su sve ondašnje novine.³²

Biskup Duboković je umro naglo, 21. ožujka 1874., u 75 godini života. Obolio je dva dana ranije, 19. ožujka. Iako je biskupov sinovac, jelšanski načelnik Niko, doveo više otočkih liječnika, oni nisu mogli učiniti ništa.

Do pogreba je tijelo biskupa Dubokovića bilo izloženo u kapeli Biskupskog dvora. Na sprovodu su sudjelovali predstavnici lokalnih vlasti, izaslanik dalmatinskog namjesnika, predstavnici općina na području biskupije, bratovštine iz Hvara, Pitava i Svirača, te brojni svećenici. Obred je predvodio kanonik Stjepan Siminiati st.³³ koji je po biskupovoj smrti imenovan kaptolskim vikarom. Biskup je ukopan pod kapelom sv. Prošpera, ispod stuba koje vode u Biskupski dvor - tijelo je ukopano iz „konobe“ biskupskog dvora. Po vlastitoj želji srce mu je pokopano u obiteljskoj kapeli u Zavali i to baš na dan sv. Margarite (13. 7.), kojoj je kapela posvećena.

²⁹ U ovom je kontekstu zanimljivo primijetiti i činjenicu, iako se ona ne može izravno povezati s Dubokovićevim političkim stavovima, da se shematizmi Hvarske biskupije od početka njegova pontifikata ne izdaju više na talijanskom već na latinskom jeziku.

³⁰ Povod kritici bilo je zapuštanje hvarske ubožnice - Ošpidala, v. Joško Kovačić, *Razvoj grada i luke Hvara kao vojnog i pomorskog središta, Građa i prilozi za povijest Dalmacije* 25, 2012., 288, bilj. 966, prema prijepisu J. Machieda u arhivskom fondu obitelji Machiedo u Hvaru (11. 17.).

³¹ Podertao J.B. Prijevod natpisa prema Kovačić, *Zapisi o crkvama*, 32.

³² Citati iz novina u *Kronika kapetana*, 1996., 97-99; v. i Joško Bracanović, Suša na Hvaru, *Kruvenica - list župe sv. Stjepana I., pape i mučenika* 22, Hvar, 2012., 57-59. - Bilježi se da je iste 1873. dao i značajan novčani prilog prigodom uspostave Javne dobrotvornosti u bračkoj Milni, *Šematizam Hvarske biskupije*, 84.

³³ Treba ga razlikovati od Stjepana Siminiatija mlađeg, koji je bio kaptolski vikar po smrti biskupa Jordana Zaninovića. Stjepan Siminiati stariji rođen je u Visu 31. svibnja 1811., više je godina bio viški župnik i počasni kanonik, od 1874. hvarski natpop-župnik s titulom počasnog *cubicularius*-a. Car ga je odlikovao križem za zasluge s krunom, kao viškog župnika u vrijeme Viške bitke. Godine 1880. postaje kućni prelat pape Lava XIII., 1881. prepozit kaptola, 1884. opći provikar. Umro je 11. svibnja 1885. godine - shematizmi Hvarske biskupije 1840.-1885. (BAH, kut. 376 i Kaptolska knjižnica u Hvaru, grupacija *Pharensia*); Petar Kuničić, *Viški boj*, Zagreb, 1907., 107.

Nadgrobnne spomenike u Hvaru i Zavali dali su postaviti biskupovi sinovci Niko i Antun Duboković.³⁴

U govoru prigodom ustoličenja Dubokovićeve nasljednika, dr. Andrije Ilijića iz Starog Grada, Niko Duboković je kao vjerojatni uzrok smrti svoga strica naveo navještaj ukinuća Hvarske biskupije koji je *okrutno zagorčio posljednje dane sretnog življenja pokojnog biskupa*.³⁵ Naime, zbog financijskih razloga Beč je često vršio pritisak na papu da smanji broj biskupija u Dalmaciji. Papa Lav XII. je popustio 1828., kada su bulom *Locum Beati Petri* ukinute Rapska, Osorska, Ninska, Skradinska, Trogirska, Makarska, Stonska i Korčulanska biskupija. Godine 1872. Odbor za financije u Beču predlagao je prvo ukinuće Šibenske i Kotorske kasnije Kotorske i Hvarske biskupije. Protiv ukinuća je iste godine pisao biskup Duboković tajniku pape Pija IX., kardinalu Giacomu Antonelliju. No pitanje je ostalo otvoreno, a od ukinuća Hvarske i ostalih biskupija se odustalo tek nakon posjeta cara Frane Josipa I. Dalmaciji 1875. godine.³⁶

³⁴ Na mramornoj steli s križem i lubanjom u kapeli sv. Prošpera u Katedrali stoji natpis: *Jurju Dubokoviću/ iz Pitava/ hvarskom biskupu/ asistentu papinskog prijestolja/ Doktoriravši teologiju/ bio je župnikom u Visu 13 godina/ onda u Hvaru kanonik natpop te generalni i kaptolski vikar/ vrstan u službi/ Uzvišen na biskupsku čast/ sudjelovao je/ na Vatikanskom saboru/ Dok se trudio oko sjaja bogoslužja i crkava/ i postojano brinuo o pouci povjerenog mu stada/ zgrabi ga iznenadna bolest/ i uz plač sviju, a osobito siromaha/ sveto preminu 19. ožujka 1874./ poživjevši po Božjoj volji 74 godine/ Ovaj spomenik uz kriptu pod stubama postaviše/ njegovi sinovci Nikola i Antun/ sa suzama, prijevod prema Kovačić, *Zapisi o crkvama*, 32; datum smrti na nadgrobnoj steli je netočan, naime svi drugi izvori potvrđuju da je biskup Duboković umro 21. ožujka. Dr. Niko Duboković Nadalini zatražio je 1959. g. da se s ploče - koju je na spomen biskupa podigao njegov djed - ukloni mrtvačka glava koja se nalazi u njezinom podnožju zbog narušavanja estetskog izgleda (KAH, XXIII., 20, 5. novembra 1959.) i za to dobio dozvolu od tadašnjeg župnika don Pave Tomića i Stolnog Kaptola (isto, 12. XI. 1959.). Međutim, do uklanjanja lubanje nikad nije došlo. U Zavali je natpis: *Juraj Duboković/ Svetog Bogoslovlja Naučitelj Hvarski Biskup Prisdnik Papinskog Prjestolja itd./ U osmoj godini svoga vladanja/ Vjeka svoga LXXIV/ Dne XXI ožujka god 1874./ Preselivši se u vjekovičnost/ U stolnoj svojoj crkvi/ bi ukopan/ U ovdje domaćoj bogomolji/ Koji on na 13. lipnja 1866./ Blagoslovi/ U župnoj ovoj Zavali/ Koji za života često i rado prebivaše/ i moljaše/ Unuci Niko i Ante/ Srce mu/ Ljubezno i pobožno sahraniše - Kronika kapetana, 99.**

³⁵ *Kronika kapetana*, 110-111.

³⁶ *Kronika kapetana*, 110-111; Pismo Dubokovića protiv ukinuća Hvarske biskupije - KAH, XXIII, 20; Šanjek, *Kršćanstvo na hrvatskom*, 399. - Vjerojatno je biskupovu ogorčenju pridonijela i ravnodušnost Hvarana prema pitanju ukinuća, o čemu svjedoči pjesma hvarskog javnog bilježnika Belizara Vrankovića povodom smrti Jurja Dubokovića: *Na Hvaru/ Povodom smrti svog biskupa/ Jurja Dubokovića/ Hvaru plači!... jer nisi znao suprotstaviti se/ razjarenom oblaku koji je iskalio svoj bijes/ i s neokaljanim i potištenim pastirom uzvitlao i nestao/ Hvaru plači... što ćeš gubitkom pastira/ vidjeti kako luta rasuto stado;/ ako ne svladaš krajnji nemar/ to će biti tvoja sudbina/ Hvaru plači... ako mudrim propisima/ ne okupiš članove zajednice u svom starom ugledu,/ trgov i hramovi pokriveni koprivom/ nepristupačni će postati,/ Tužno i mrtvačko će biti mjesto i trava će rasti/ po slavnim grobovima i tamo na opustošenim/ obroncima pokaži mi o oholi hvalisavče,/ kako misliš poštivati mrtve?/ Ako cvijeće raste bez suza radosnica?/ Ako postoje samo isprazne utjehe/ uzdasi i hvastanja?/ Hvaru plači... jer će tužni pastir/ sigurno vidjeti stado kako luta,/ ako će goli nemar koji pokazuješ/ biti tvoj zakon. - Kronika kapetana, 1996., 94.*

Mramorna stela u obiteljskoj kapeli sv. Margarite u Zavali

U svojih 8 godina biskupovanja Juraj Duboković je ostavio dubok trag u povijesti Hvarske biskupije. Posebne su njegove zasluge na obnovi i gradnji crkava, najčešće o vlastitom trošku, te u brizi za siromašne. Do njegova vremena rijetki su biskupi bili rodom s područja Hvarske biskupija, a s njime započinje vrijeme hvarskih biskupa koji su svi, izuzev Fulgencija Careva,³⁷ bili s tog područja.

³⁷ Fulgencije Carev OFM, naslovni nadbiskup, bio je rodom iz Kaštel-Gomilice. Iako nije bio porijeklom iz Hvarske biskupije, dosta je vremena proveo u hvarskom samostanu Gospe od Milosti, Šematizam *Hvarske*, 16.

PRILOG 1.

Popis ostavštine biskupa Dubokovića svojim nasljednicima

Specifica

*dell'argenteria, arredi sacri, mobili, utensili es altri oggetti lasciati ai suoi sucessori
Vescovi*

*di Lesina dal def. Monsig. Giorgio D^e: Dubocovich di benedetta memoria giusta il §. 10 del
suo Codicillo testamentario 17 Marzo 1872 e giusta la Specifica 1:^o Agosto 1873*

A) a) Argenteria

1. Il Pastorale /colla sua busta/
2. La Brocca col relativo catino
3. Due guantiere piccole
4. La Bugia
5. Il calice colla patena
6. L'indicatore pel Presbitero assistente nei Pontificali

b) Metallo inargentato

7. Sei candellieri per l'altarino del Sacello
8. La croce
9. Le tre tabelle d'altare
10. Le ampolline col piatello

B) Arredi Sacri

11. La palla del sacello Vescovile rappresentate la Vergino Immacolata fatta dipingere a Roma da Tertulliano Giangiacommo durante il Concilio Ecumenico del 1870.
12. Un quadro rappresentante la B. V. dei Carmine dipinta sulla tavola riposta nella Sacrestia attigua alla Sala del Palazzo.
13. Quattro vasetti cole palmettine.
14. Due cuscini piccoli d'altare
- 15.
16. Tre antependii d'altare, il rosso ed il pavonazzo di lana, il terzo di cotone in cattivo stato.
17. Amitti 5
18. Camici 3
19. Cingoli tre pei pontificali cioè il bianco verde e rosso e due bianchi di filo pelle messe private.

- 20 Corporali 2.
21. Animette 2
22. Purificatorii 10
23. Manutergii 3
24. Tre pezzuole bianche ad uso di grembiale una, e due ad uso di fetuccia pei pontificali.
25. Quattro assiugamani pei pontificali.
26. Tre pianete di seta per la messe private, cioè bianca, rossa e nera.
27. Due rocchetti
28. Una mozzetta di lana.
29. Quattro cappamagne, due di seta e due di lana.
30. Una mitra /di tela bianca usata al Concilio Vaticano/.
31. Guanti bianchi, rossi pavonazzi e verdi paja parecchie, riposti entro due scattole.
32. Sandali e calze ad uso dei pontificali paja parecchie.
33. Due missali ed il missaletto per le messe di requiem.
34. Il Canone in pelle rossa.
35. Due pontificali uno grande in pella nera, e l'altro piccolo in pelle rossa
36. Un legio a susta di buon lavoro
37. Due faldistorii di ferro coi pomoli d'ottone, uno dei quali fornito di coperto (di stoffa di lana gialla rossa e pavonazza) coi relativi cuscini. /str. (1)/
38. Un fornimento di' lana damascata gialla per la Cattedra, roba già vecchia e sbiadite
39. Un Tappeto di panno rosso per la Cattedra, ed un altro vecchio.
40. (Doi) piccoli tappeti a fiori da mettersi sotto il faldistorio.
41. Un tappeto ad uso della tavola nel tinello.
42. Un pajo ampole di vetro
43. Un campanello
44. Una copia del'aggiunta al missale stampato per la Diocesi di Lesina.

Mobili et utensili

1:º Nella sala

a) quattro tavoli di noce b) quattro quadri in cornice nera ed i suoi lastroni di vetro e rami fini, rappresentanti l'edificazione del Tempio di Gerusalemme, il giudizio di Salamone, l'esposizione di Moisè alla aqua, e Regina Saba che offre donativi a Salamone, c) dodici sedie canna d'india, d) quattro tendine pelle 4 finestre co' relativi bastoni neri e fiocchi e) quattro sputarole di noce f) un lampione.

2:º Nella Camera adiacente alla Sala

a) Il ritratto di Sua Santità Regnante Pontefice Papa Pio IX. fatto dipingere in Roma del 1870 nel occasione come nell'articolo precedente, e sta riposto nella cornice dorata b) un canapè con dodici sedie di noce a susta e coperto di stoffa nera di

crema di cavallo c) un soffà di noce fornito di cuscini di lana d) due tavolini di noce, uno rotondo e l'altro piccolo di forma ordinaria e) due tendine coi suoi bastoni e fiocchi per le due finestre f) due pezzi in noce sulla forma di Oriali, contenenti uno il Barometro e altro il termometro g) due sputarole di noce, h) una statuetta di gesso sopra la stufa i) quattro sedie canna d'india.

**3:° Nell' andito che dalla Scala conduce alla
sudetta Camera grande ed a quella dello Scrittojo**

a) tre sedie paglia colorita b) un tavolino piccolo rotondo c) un apendi vestiti d) due alberi storico=geografici.

4:° Nella Camera dello Scrittojo

a) un armadio o (como) vuoto a tre cassetini grandi e due piccoli di noce b) un Inginochiatojo c) un Lavamano d) un scrittojo pure di noce vuoto e) una libreria vuota f) quattro sedie canna d'india g) una Sputaruola di noce h) una sedia grande paglia colorita i) due Bonagrazie colle tendine e fiocchi per le due finestre k) un Divan coperto di stoffa di gotone l) Dodici rami di finissimo bulino di Monaco in cornici dorate delle lastre di vetro rappresentanti la vita ed il martirio di San Bonifacio Apostolo della Germania, sepolto e venerato a Fulda, m) altri cinque come sopra in cornici dorate 4 rappresentanti l'immagine della B. M. V. quatro de'medesimi, ed il quinto Santi Cirillo e Metodio di incisione di Mancion Raguseo stabilito a Roma.

**5:° Nella Camera da letto ha l'ingresso
anche dall' andito che conduce alla scala**

a) Lettiera da una persona a susta con due materassi, guarnito di guanciaie, cusino e copertina, due coperte una imbottita ed una di lana, una sopra coperta e due lenzuola due sgabelli di noce colle lastrine di marmo e vasi relativi e) ub lavamano di noce col suo corredo d) un quadro in cornice dorato rappresentante il SS.^{mo} Salvatore che raccoglie i parvoli e) uno specchio grande colla cornice dorata f) un armadio o (como) vuoto con tre cassetini ed il quarto apribile ad uso scrittojo g) un Chifoniers (?) vuoto con una porta e cassetti h) quatro sedie canna d'india i) Tendine pelle da finestre colle rispettive due Bonagrazie e fiocchi l) una latrina di noce inodorifero a susta.

6:° Nel luogo di fermata che da ingresso a quattro Camere

a) un Riposè coperto di tela incerata b) tre quadri cornici nere di noce, cioè uno grande contenente l'ultima cena del SS.^{mo} Salvatore di buona incisione coperta di lastra di vetro, e due piccoli di poco conto c) otto sedie canna d'india d) Un armadio vuoto di noce a due porte e cassettone pei panni e) una Bonagrazia

7:° Nella Camera che da letto serviva pei Vescovi

a) Una lettiera semplice di noce fornita di un materasso e del rimanente come al

N 5, piŭ b) un sgabello ed un lavamano di noce coi relativi vasi c) un appendi tabari d) un specchietto di noce e) un tavolino col suo calamajo di noce f) quattro sedie canna d'india ed una piŭ grande in paglia colorita g) due rami in cornici dorate uno rappresentate la B. M. V. e l'altro San Nicolŭ di Bari h) una tendina colla Bonagrazia ecc. per una finestra.

8:ª Nella Camera da letto che guarda la piazza

a) una Lettieria fornita come al N:º precedente b) una lavamano di noce col suo corredo d) uno sgabello di noce con lastrina di marmo in cassa, ad uso anche di latrina e) una latrina inodorifera a susta f) un Divan coperto di stoffa di lana damascata a colori g) un tavolino col suo calamajo di porcellana h) quattro sedie di lana damascata rossa i) le tendine colla Bonagrazia tinta bianco e oro per una finestra k) uno specchio colla cornice dorata l) due rami colle cornici dorate contenenti il primo l'immagine di Maria Santissima e l'altro l'Augustissima nostra Imperatrice Elisabetta Regnante.

9:ª Nella Camera di ricevimento

a) il ritratto a olio di Sua Sacra Maesta il Nostro Augustissimo Imperatore e Rĕ Francesco Giuseppe I.º felicemente Regnante, fatto dipingere in Roma da Tertulliano Giangiacomo nell'occasione del centenario di San Pietro del 1867, ed ě collocato in cornice dorata b) uno specchio grande pure colla cornice dorata c) un Divan con otto sedie e due poltroncine di noce a susta e coperte di stoffa rossa damascata seta e gotone (?=cotone) d) un tavolino rotondo di noce con marmo e) un trumŭ pure con marmo, tutti e due di buon intaglio f) due Bonagrazie tinte in bianco e oro colle relative tendine ecc. ecc.

10:ª Nell' Anticamera

a) tre quadri a olio colle cornici dorate fatti dipingere in Roma nell'epoca come al numero precedente i quali rappresentano tre Sommi Pontefici nostri Dalmati, cioĕ San Cajo Salonitano parente di Dioclezio Imperatore, Giovanni IV Zaratino e Sisto V. come ritiensi oriundo da genitori Cattarini stabiliti nel villaggio detto Grotta presso in Castello Montalto in Italia che chiamavasi al secolo Felice Peretti figlio di Francesco Peretti, l'illustre Alessandro Barone Hübner stabilisse nella sua opera che diede in Parigi alla luce nel 1868 esser questo grande Pontefice di nazione Slava b) un canapĕ, otto sedie e due poltroncine di noce coperte di stoffa di lana damascata c) uno specchio grande col suo Trumŭ di noce e di buon intaglio d) una Bonagrazia tinta bianco e oro colle relative tendine ecc per una sola finestra.

11.ª Nell' atrio del principale ingresso del Cortile

a) un tavolo vecchio grande e rimesso molto danneggiato b) quattro sedie di noce vestite di paglia colorita c) una poltroncina tinta bianco e oro colla coperta di seta rossa damscata ad uso delle funzioni in Palazzo d) un Inginocchiatojo di noce che uossi piegare ad uso di Faldistorio. Questi due ultimi pezzi trovansi nell' Oratorio che guarda nell' attigua Chiesa Cattedrale.

12.ª Al Pian terreno

Nella Cancelleria che guarda la piazza

a) un' orinale da muro vi esisto unicamento di mia ragione

13. Nella Camera che guarda pure la piazza

a) una Lettieria di noce fornita come al N.º 5, b) un sofã di noce coi relativi cuscini di lana c) un specchio da Toilet portatile d) uno sgabello di noce ad uso anche di latrina e) un quadretto avente lavasa di carta dorata f) quattro sedie di noce coperte di paglia colorita.

14. Nel Tinello

a) una tavola di noce da dodici persone b) dodici sedie di paglia colotita c) una credenza di noce con vetrina, contenente otto bozzoni, dodici bichieri grandi ed altrettanti da liquore. quaranta piati tra grandi e piccoli, e porta bozzettine di legno per l'olio e aceto d) un Chiffoniers con una porta e cassetto, contenente quattro tovaglie e ventiquattro salviette e) le cortine ed i bastoni per le due finestre f) due paraventi.

15. Nella Cucina

a) una caldaja grande, una piccola, quattro padelle per la frittura, due teglie o (cazzaruole) uno secchio piccolo. Tutti questi utensili sono di rame b) due pentole di ferro fuso, e varie padelle di diversa grandezza pure di ferro fuso c) una catena di camino piccola di ferro d) una credenza, una scanzia collo scolatojo pei piatti e tre tavoli il tutto di legno abete e) sei sedie ordinarie f) una gratella grande e una piũ piccola di ferro.

16. Nella Cantina

a) una pila di pietra da olio di due barile b) due caratelli di una barilla e due detti di mezza barilla di legno d'abete ed uno di legno castagno di una barilla e mezza per l'aceto c) quattro recipienti di terra per l'olio d'uliva.

17. Nella Salvaroba

a) un tavolo vecchio di abete b) tutte le scansie, il Restello sovranno rimanere intatti, come pure il moscajo c) una pila da olio.

PRILOG 2.

Pastirska poslanica biskupa Jurja Dubokovića, KAH, XV, 14
(Skica povijesti Hvara i biskupije od don Kuzme Vučetića)

Giuraj Dubokovich po milosti Božjoj i svetoga sidališta Apostolskoga Biskup Fara i Brača naučitelj svetoga bogoslovlja, nadstojnik pristolju papinomu Poštovanomu Kapitolu i Kleru i Sinovim priljubljenim svoje Deržave Spasenje i Mir u Gospodinu!

Ako pogledamo kako i u prihodu prignuća, koje u ovo nesrićno vrime uzimlju posli Bogoštovja, ćudorednosti i istoga ćovječjega življenja: nemoremo smanjim, Braćo poštovana i Sinovi pripoljubljeni, da ne uzdignemo glas u najdubljoj gorkosti duha našega, i da ne plaćemo s Prorokom Oseom smutnje prikorednosti, izgrdjenja, po kojim je sada nemilo obnevoljen narod ćovićanski. „*Nema više istine, nema više milosrdja, nema više nauka božjega na zemlji.*“³⁸ Zlogovorenje i laž, ubojstvo, lupežstvo i svaka verst zloće prikrise, obasrevši oda svake strane koimudrago obranu i zaštitenje. Ne više derži se u viri božanstvena govorenja, nitise slišaju grisanje duševnosti, ni nauci sluga božjih, paće ovim svuda suprotivese, opirajuse, pogerđujuću brezoćno njihovo dostojanstvo i njihovo sveto poslanje. Takova je doista slika našega vika. I u prošasto vrime življahu ljudi besočni i izopaćeni, koi su ožalostivali i opuštošivali Bašćinu Gospodina, onu jedinu Svetu koju on zadobi ... cinom svoje kervi neprocienjive. Jerbo On isti u svome govorenju za utišenje dobrih biaše se jur od ovoga domislio, budućiju prilikovao polju posianomu dobrom psenicom gđibise umišao i ljujl, koise puštaju da oboje restu do vrimena žetve, stoće reći do Suda najzadnjega ilivam općenoga.³⁹

2. Ali medju prošatnim vrimenima i sadašnjim ima ova velika razlikos, da u prošatne vikove biahu ljudi koi od slavoľjublja, od krivih mnenja i od opakih prignutjaa zaneseni sastavljahu stranke, i učinišese poglavice svojih sliditelja, utverđnilibise sad za podapirati tverdoglavo svoja prigrišenja, sad za protivitise kojemu ćlanu ili istini Bogoštovja, sad za pohuditi i odbaciti nike zabave pobožnosti, nika poglavja naredbe Zerkvene, ali bi vazda uzdaržali u dno sardca koi ostanak vire. U istinu zlo služahuse Pisma svetoga tumaććiga brezobrazno za podapriti krive svoje nauke, ali ga nebi ozloglasivali, niti bi ga po sve odbacivali. A u današnje dneve ljudi izgubljeni za opaćinom, sluge Sotone paklene zasiu svuda opake nauke za zaslipiti pameti, za ištetiti serca puka sebićnoga, za poraziti donapako i promutiti svaku pravicu i temelj one pravde koja daje svakome štoje svoje, braći sigurnos i pokoj svakoga ćovika, za stresati napokon temelj prave Zerkve, nerazlikujuću Catolićansku Rimsku od Zerkava laživih poluvirstva, ćinećijih jednake u --- pravednosti i u poštenju.

³⁸ Ho, 4, 2.

³⁹ Mt, 13.

Pačem za to više privariti provirnike, daju razumit daće Zerkva biti po sve slobodna u svome dilovanju, a medju to grabe imanja Zerkve Katoličanske u veće mista i ostavljaju-ju brez one pomoći izvanske, koje braniahu njezine pravice i obluženje podpunie zakona cerkvenoga; kojejoj dobivaše veću čast, uzmožavahu veličanstvo božjega čašćenja i pomogahu bolje uzderzati cilovitost vire, zabranjujući uzmoženje sagrišenja, odalečujući neprijateljska snovanja prema Bogoštovju.

3. Rečeni nauci pramda veoma skodni Cerkvi ništamanje nego Kraljevstvu svitovnjemu i dobrem redu, uvukujuse svuda, nastoju staviti ih prid oči i u dilu ljudi medju sobom sdruženi zakletvom pianom svetogerdjenaa, pomnjivi uzmažati vazda broj (stranaca) naslidinka, različnim obećanjima i privarom prisotivši dase njima pridruže navodivši mladiće neopazne, kojise lasno priklone svakome kušanju i slobodniemu dilu. I ako oni opaki prie skrovito okupiabilise i činilibi u skrovito vića, gdi meju sobom dogovarašese i tumačaše svoje misli, sada dojdose na toliko smionstvo i mogućstvo da, bez svakoga obzira, usudjujuse navistiti očito sastajanja i skupe za početi nova izmisljenja; za dogovoritise kojaće dila osnovati kripostnie za sčetu Zerkve i Kraljevinah. I što je još veće čudo i za i veći strah, da ljudi takove versti jesu priali u nikih Kraljevstvih i datajimje takova oblast činiti zakone i naredbe, koje pomagaju gnima da lagje izvarne dobar red življenja.

4. Na tolika i tako priteska zla, koja odavle izviru protiva Cerkvi, redu gradianskomu, narodu čovičanskomu, koje će se zaštitenje iznaći daje zadosta podobno? Neprijatelji brez pristanka napriduju: ne stoje više useljeni u nikih državah, u nikih Kraljevstvih, dali svuda rasterkani, reste svaki dan njihov broj, toveće su usilni, toveće mogući, i za ovi uzrok toveće strahoviti. Tkoćese gnima opriti? Tkoja snaga, tkojećese mogućstvo opriti njihovim nadskočenjim? Oni radu nepristajno, jednodušno: ulagajuse sa svom snagom da u svakomu mistu učinese dobitnici, i zadobiše u mistih onih, gdi prie nijejim bilo dopušćeno unići; tako da niki govore očito i viruju, da nije već drugo da Cerkva Katoličanska i nje poštovani Glavar imadu jur dospiti, imajih ponestati. Ovobise baš moglo dogoditi odveć lako, kadbi Cerkva bila naslonuta na snagu ljudsku, na pomoć čovika, Rič božja ne pomersijese. Mimićieće nebo i zemlja, ali rič božja neće mimićieće.⁴⁰ Čovik Bog dade svoju rič, da vrata paklena neće pridobiti Cerkvu kojuje on sastavio, tojest da Lucifer sa svim svojim naslidnikom, da sve snage i mogućstva zemlje u jedno sdružene, neće moć nikad stresatiju ni obastertiju.⁴¹

5. Zašto dakle, rećese, podnosi on sada i grosnovim ne oružaje svoju desnizu protiva nevirkom kojise usudjuju razrušiti baščinu Gospodina, razoriti cerkvu kojuje uždigao uzamsi put čovičansku, podnoseći pogerde, prolivši svoju kerv podloživši se istoj smerti? A Braćo i sinovi pripoljubljeni! Bogje pravedan: upravni vazda, sveti i častni jesu njegovi sudi. Učinas Zgodopišće da kad hoće On pedipsati nepravednosti i opačine svita, počimlje najveće od svoje Cerkve. Dopušća da sluge svoje budu

⁴⁰ Lk, 21, 33.

⁴¹ Mt, 16, 16-18.

porugani, ozloglašeni; progonjeni: da svoja Cerkva bude mučena i obnevoljena na mnogo načina. Nitise ovo događa brez providjenja. Ovo bi u prilici ukazano u onomu štose dogodi na moru Genezareta. Cinjahu doista u onomu slikovitom događaju, da Isus mirno spavaše na kermi lagice, koja nosašega k' drugom kraju, dokle Apoštoli trudiahu se oko jidarah, oko vesalah daje nebi pridobilo more i valovi prikriji koje zla godina biaše uzbudila. Onda samo probudise Isus, i pomogaoje cudnovato, kad poznadoše da nije drugo počese veoma vapiti: Spasinas, Gospodine, jer ginemo: *Domine salva nos perimus*.⁴² Po isti način Bog za svoje sverhe koje mi nemoremo doseći, dopušta sada, da Cerkva svoja Zaručniza, prilikovana onoj brodici, bude iztiskana i izbičana od valovah usilnih, kojisu uzbudieni od hudoga vrimenta. Medjuto zazivajućiga njegov Namistnik na zemlji Papa i pravovirnici gorućim molitvam, kojesu sdužene uzdahom i ječanjem, na milosardje ganese radi nevolje i pogibilih svoje Zaručnice, i čineći obilovati božanstveno svoje Milosardje proti svojim istim sudom nadahnuje jakost i sercanost svomu Namistniku Papi, dase služi neobične likarie, kojaje uzmožna opritise u svakome mistu svita svakoj šteti, i prositati svitloćom kako svićnjak sjajni na ovomu smutnjenomu moru za korist virnikov gdigodir pribivajućih kazajućijim oblastnivo što imadu deržati i virovati, i što imadu potisnuti i odbaciti.

6. Zato verhovni Glavar sviuh virnikovah, Rimski Biskup Pio deveti srićno kraljućući koi pomnjiv Pastir nastojan vazda da obrani stado pravovirnih od svakoga okuženja, pokleje iz svoga pričastnoga Sidališta odbacio i zabiliži nauke škodne, kojise siu za sćetu Bogoštovja i svitovnjega življenja, priosvitljen svitloćom nebeskom odlučioje dozvati poglavite Pastire Svita Katoličanskoga u Sabor Općeni; koićese početi u Rimu u Cerkvi Vatikanskoj u dan osam Decembra dosartnoga, dan posvećen Neoskvrnjenomu Začetju prisvete Divice Marie Matere Božie. On u takovoj prigodi podilice svima kako Ilia svome učeniku Eliseu svoju serčanost i duh, utverditice to jaćie onni sveti zavezaj, koi svežije uda Glavi. Sveti Pastiri okupljeni ujedno pod upravom općenoga Otca i Glavara Verkovnoga; lagjeće zapoznati mućne okološćine u kojih nahodise Cerkva, boljeće poznati razne otajne i očite protivne Cerkvi: prigovarujućise lagjeće odkriti zašto su kerstjani ostinuli u pobožnosti, zašto se isćetiše njihove ćudi i kojisu uzroci mnogoverstne nerednosti; i od izgleda pervoga Pastira uzetiće onu kripost, onu slavnu jakost kojaje odpotribe za ispuniti one uprave, koje s pomoću Duha S. Utišitelja jednodušno datićese za uzderžanje i obranu istinah objavijenih, za odbacenje i osudjenje mnenjah krivih i stramputnih, za dozvati grišnike i razlućene, na pravi put istine, pravde i spasenja; za uzderžanje napokon ćasti i izvanskoga poštenja i dike, i one oblasti, kojase poradi nje božanstva svetoj Cerkvi pristoji.

7. Ovu visoku i priplemenitu misao, medju tolikih zaprikami i zabranjenji, koja ljudi zaneseni s pravoga puta i nevirmnici nastoje stavitijoj, neće moći Sabor dostignuti brez vlastite božanstvene pomoći. Za imati ove pomoći obilnie i kripostnie, da budu

⁴² Mt, 8, 25.

odgovarali velikim sadašnjim potrebama, Verhovni Glavar Papa, nebudućima radosti dignuti On isti u poniženstvu serca svoga prigoruću molitvu pridobrostivomu Otcu prosvitljenja i milosrdja, od koga izhodi svako najbolje dobro i svaki dar izversni; (kako on isti reče u knigi Apoštolskoj na 11 Aprila tekutje godine kojoj podilije svim Kerstianom Prošćenje podpuno poput Giubileja); da pošalje s' neba mudrost božanstvenoga pristolja, da se more doć u poznanje što je ugodno istomu Bogu; nutkuje i zove sve Biskupe i Starešine da s' njime u jedno Boga mole. Žudi tajer i naredjuje, da ovi na priliku njegovu, ponutkujući potaknu virnike njihovoj pomnji uvirene, za da u duhu ponizenstva, srcem pravo skrušenim i sinovjim uzdanjem mole Boga Gospodina, čia milosrdja jesu veća nego su sva dila njegova, da ispuni želju općenoga Ota, svoga Namistnika na zemlji i izlivši sedmenroštruke darove božjega svoga Duha verhu dosašnoga Sabora i svih Pastirah, nekji upravi da zastave sva ona kojaće biti korisna općenomu spasenju puka kerščanskoga, i da budu još za veću slavu Boga, za čestitost, za mir, za slavodobitje Cerkve Katoličanske.

8. Krotki dakle i poslušni hotinju Privelikoga Biskupa s' ovom našom Pastirskom Knigom okrićemose k' vami Bartjo i Sinovi u Kerstu pripoljubljeni, nutkajući vas da ispunite požude našega općenoga Ota i Glavara vidjivoga Cerkve vojujuće. –aš dakle molitvam njegovim sdružim naše, nastojmo moliti, učinimo po niki način sladku silu pimilostivomu serdцу Poglavice Pastirah, molećiga teplo da pruži svoju moguću desnicu za obranu svoje baščine, braneći ju od usilnih progonstavah i nadskočenjah njezinih neprijateljah; prosvitljujući i svojom obranom okoli šajući cerkvene Pastire, koje Duh Sveti postavi na vladanje svoje Cerkve, da u ime njegovo skupljeni u bližnomu Saboru Općenomu izagnu, odbaze, odsude štoje krivo, štoje varavo, što su naučili Meštri varoviti i verljivi; nek' potverdu, nek naredu, nek zapovidu, nek utemelju štoje dobro, pravedno, sveto i njemu ugodno i priato.

9. Dali kako grisi i nepravednosti uzbudjuju serdzbu božju, i dozivljaju na čovika oštre pedipse i biče; i kako s druge strane jesu kod Boga veoma moguće molitve Pravednih, da prigibaju donapako, govoreć po naš ljuski način, božanstveno njegovo Veličanstvo k' našem hotinju: *voluntatem timentium se facit*⁴³: tako S. Otaz Papa Apoštolskom blagodarnošču, kako on govori u rečenoj svojoj Knigi, otvara virnikom blago Prošćenja uvirena verhovnoj njegovoj oblasti, da ponutkovani po ovomu daru na iskreno skrušenje i očišćeni po Sakramentu pokore od svake trohe griha, jačjim uffanjem dase približaju pristolju Boga i dostignu zgodnom pomoću njegovo misloerdje i njegovu milost.

Za tu sverhu On navišćuje svemu Svitcu catoličanskomu podpuno Proćenje po put Jubileja; kojeće se moć dobiti od danas doklese dospije Sabor Općeni.

10. Podpuno proćenje i odpušćenje sviuh grihah po istoj Knigi Apoštolskoj primilosrdno dajese svima i svakomu pravovirniku, koji do sverhe Sabora Općenega budu I^o. dva puta pohodilili Cerkvu i ondi molili bogoljubno za povraćenje grišnikah, za raširenje Vire, za mir i pokoj Cerkve Catoličanske; 2°. postili u Sridu, u Petku i u

⁴³ Ps, 145, 19.

Subotu, oliš posta kad su Quatre, ili koji drugi post zapovidni; 3°. Ispovidilise ponižno i skrušeno i primili budu bogoljubno prisveto Pričešćenje, i podilili siromahu koju lemozinu, kakoga svoje boljstvo bude uvistilo.

a) Letanie svaki svetaz naslidovačese po velikoj Misi

b) Ostaje Prošćenje 40 dana onomu, koji bude govoriti sedam Otce, Ave i Slava jedan put na postenje sedam darih Duha Svetoga za čestito dilovanje Sabora do njegova dospitka.

Posli ovoga neostajenam negovas ponutkovati sa svom rasprostanošću serca, o Braćo i Sinovi u Kerstu, da ne pustite proći zaludu milos toliko izverstnu, koju općeni Otaz Namistnik Isukersta u ove dneve toliko obilno darijenam: *hortamur vos ne in vanum gratiam Dei recipiatis*.⁴⁴ Pomnjivo zagerlimo nastojanja Otca Pape, dilujući svetim uzganjem koliko on želi i naredije. On veledobro znade da naše krivine jesu uzrok smertonosni tolikih zalah, koja sada ožalostivaju i obnevoljuju Cerkvu. Očistimose dakle u ovo vrime zabilježeno od naših krivinah, nastojmo na dila pokore, posvetimo duše naše blagujući tilo božega Janza: i tako očišćeni i posvećeni utecimose puni uffanja k' Otcu miloserdja, zazivajmo Utocisće Dvice Neoskvarnjene koja zagušuje poluvirstva, zazivajmo Svete Apostole Petra i Pavla i vas dvor nebeski; tako berzo vidićemo ponovljeno čudo Isusa Kersta u mo[ru Genezareta]. Tako jest, Svemogući ganut na ponižna molenja naša s' visi[na] Nebesah, služećise dila svojih slugah u Saboru okupljenih, zapovidiće vitrom i moru koja sada toliko stiskaju i progone Cerkvu, i neće kasniti da umireni vitri i valovi, ukazaćese žudjena priblagostiva tihost.

Ukripljeni mi u ovom uffanju i pouzdanju podilijemo svakomu i svima častnoga Našega Klera i Našega poljubljenoga Stada pastirski blagoslov-

Na 16 Settembre 1869.

+Juraj, Biskup.

⁴⁴ 2 Kor, 6, 1.

Joško Bracanović

THE BISHOP OF HVAR JURAJ DUBOKOVIĆ

Summary

Juraj Duboković, born 17th March 1800 in Pitve on the island of Hvar, was educated by two priests Mate Duboković and Jakov Pavičić, and continued his studies in Hvar in rhetoric and philosophy, taught by the canons dr. Nikola Zudenigo and dr. Josip Vranković. He studied theology in Padua, obtaining his Ph.D. in 1828. Returning to Hvar bishopric he was parish cooperator for a while in Pitve, and in 1829 was appointed parish priest of Vis. 1842 he moves to Hvar, being appointed canon-theologist, in 1844 he became the archpriest, in 1847 Chapter provost, and in 1850 general vicar. The Emperor Franz Joseph I appointed him the bishop of Hvar on the 12th of March 1866, and this decision was confirmed by Pope Pio IX on the 26th of June the same year. He was ordained bishop in Zadar the 12th of August 1866 by the archbishop Petar Dujam Maupas. Duboković was installed on the 9th of September 1866. He was the first native of Hvar at that position after 222 year-period. As a bishop, he took part in the 1st Vatican Council. Bishop Duboković had an important role in founding of the Hygienic Society in Hvar and was its first president, thus starting tourism development in the town. As a priest, and consequently as a bishop, he was eminent in both reconstruction and building of sacral edifices, very often at his own expense, having been member of a wealthy family. He was giving away substantial money for the poor, especially during the grand drought that hit Hvar bishopric in 1873. Duboković was strongly opposing the suppressing of Hvar bishopric, the idea the Vienna Court had in mind. Alas, he had not lived to witness the positive solution of the problem, because he died the 21st of March 1874. He was buried under St. Prosper chapel in Hvar Cathedral, and according to his express wish, his heart was separately buried in his family chapel of St. Margaret in Zavala. The oppressing of Hvar bishopric was abandoned by Franz Joseph I after he visited Dalmatia in 1875. Duboković is author of books „Theses ex theologicis disciplinis“ (Padua 1828.) and „Christian doctrine for Hvar bishopric“ (Vienna 1849.) - a catechism in Croatian and Italian language. There remained after him in manuscript a work on statistics, economy, trade and moral state of affairs in Dalmatia. As a bishop he edited three pastoral letters.

